

OPATŘENÍ OBECNÉ POVAHY

ke stanovení sazby proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku č. II/2019

ze dne 11. června 2019

Česká národní banka jako příslušný správní orgán vydává podle § 12o odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. (dále jen „zákon o bankách“), § 8al odst. 5 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. (dále jen „zákon o spořitelních a úvěrních družstvech“), a § 9al odst. 5 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění zákona č. 375/2015 Sb. (dále jen „zákon o podnikání na kapitálovém trhu“), toto opatření obecné povahy:

I. Sazba proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku se podle § 12o odst. 3 zákona o bankách, § 8al odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a § 9al odst. 3 zákona o podnikání na kapitálovém trhu stanovuje ve výši 2,00 % z celkového objemu rizikové expozice podle čl. 92 odst. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013.

II. Banky, spořitelní a úvěrní družstva a obchodníci s cennými papíry podle § 9aj odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu jsou povinni používat sazbu podle bodu I. pro účely výpočtu kombinované kapitálové rezervy od 1. 7. 2020.

Odůvodnění

1. Podle § 12o odst. 3 zákona o bankách, § 8al odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a § 9al odst. 3 zákona o podnikání na kapitálovém trhu stanoví Česká národní banka (dále jen „ČNB“) sazbu proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku, přičemž přihlíží k orientačnímu ukazateli proticyklické kapitálové rezervy vypočtenému podle § 12o odst. 1 a 2 zákona o bankách, § 8al odst. 1 a 2 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a § 9al odst. 1 a 2 zákona o podnikání na kapitálovém trhu, k doporučením vydaným Evropskou radou pro systémová rizika (dále jen „ESRB“) a ukazatelům, které mohou značit růst systémového rizika.

2. Podle § 12o odst. 1 zákona o bankách, § 8al odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a § 9al odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu je základem pro výpočet orientačního ukazatele odchylka poměru objemu poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu od dlouhodobého trendu. Hodnota poměru poskytnutých úvěrů k hrubému domácímu produktu ve 4. čtvrtletí 2018 činila 89,3 % a příslušná odchylka od dlouhodobého

trendu dosáhla -2,4 procentního bodu.¹ Tého hodnotě podle § 12o odst. 1 zákona o bankách, § 8al odst. 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a § 9al odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu odpovídá referenční sazba proticyklické kapitálové rezervy ve výši 0 %. Dodatečná odchylka², která je počítána v souladu s doporučením ESRB (část B, odst. 2) a lépe zohledňuje specifika českého hospodářství, dosáhla ve 4. čtvrtletí 2018 výše 1,4 p.b. a implikuje hodnotu referenční sazby 0 %.

3. ČNB v reakci na doporučení ESRB prostřednictvím svých publikací (zejména Zprávy o finanční stabilitě) opakovaně zdůrazňovala, že velikost odchylek uvedených v bodě 2 nepovažuje za spolehlivé vodítko pro stanovení výše sazby. ČNB upřednostňuje přístup, který vychází z komplexního posouzení vývoje ukazatelů značících růst systémového rizika podle § 12o odst. 3 zákona o bankách, § 8al odst. 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a § 9al odst. 3 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.³

4. Domácí ekonomika se v roce 2018 dále posouvala v růstové fázi finančního cyklu. Na konci roku tak vstoupila do čtvrtého roku expanzivní fáze. Tomu nasvědčuje přetrvávající silná úvěrová dynamika i pokračující růst souhrnného indikátoru finančního cyklu. Důležitým faktorem působícím ve směru dalšího posunu byly přetrvávající příznivé finanční podmínky doprovázené silnou mzdovou dynamikou. Velmi nízké vnímané reálné náklady dluhu⁴ podněcovaly optimismus domácností ohledně snadnosti obsluhy přijatých úvěrů a přispívaly k robustní úvěrové dynamice. Tempa růstu hlavních úvěrových agregátů u domácností i nefinančních podniků zůstávají v dlouhodobém srovnání nadprůměrná.⁵ Vysoký objem poskytnutých úvěrů na bydlení vedl při nedostatečné nabídce bytů ve velkých městech ke svižnému růstu cen rezidenčních nemovitostí. Podle analýz ČNB se nadhodnocení cen bytů ve 4. čtvrtletí 2018 pohybovalo okolo 15%.⁶ Popsané zvýšení cyklických rizik může potenciálně vyústit ve vysoké úvěrové ztráty v budoucnu. Obezřetnostní odhad neočekávaných úvěrových ztrát v současné fázi finančního cyklu činí 26 mld. Kč (zhruba 1 % z celkového objemu rizikové expozice dle čl. 92(3) CRR ke konci roku 2018). Příznivý ekonomický vývoj se promítl do vnímání a oceňování podstupovaných úvěrových rizik bankovním sektorem. Poměr ztrát ze znehodnocení aktiv k celkovým úvěrům se na konci roku 2018 pohyboval kolem nulových hodnot a poměr opravných položek k celkovým úvěrům soustavně klesá. V důsledku cyklicky příznivého vývoje se v meziročním srovnání snížily kapitálové požadavky a odvozené rizikové váhy úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru u bank s přístupem IRB. Jejich návrat na úroveň pozorované na začátku expanzivní fáze finančního cyklu by znamenal nárůst kapitálového požadavku v absolutním vyjádření přibližně o 24 mld. Kč (přibližně 1 % z celkového objemu rizikové expozice dle čl. 92(3) CRR ke konci roku 2018). Uvedený vývoj tak může na agregátní úrovni znamenat, že bankovní sektor oceňuje přijímaná úvěrová rizika příliš optimisticky a napříč finančním

¹ Podle doporučení ESRB/2014/1 (Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates) je za objem úvěrů považována hodnota veškerých úvěrů poskytnutých soukromému sektoru (sektor nefinančních podniků, sektor domácností a neziskových institucí sloužících domácnostem), která je zvýšena o objem dluhopisů emitovaných domácím nefinančním soukromým sektorem. Pro výpočet dlouhodobého trendu poměru objemu poskytnutých úvěrů a hrubého domácího produktu je použita časová řada za období 1. čtvrtletí 1995 až 4. čtvrtletí 2018 a Hodrickův-Prescottův filtr s parametrem vyhlazení (λ) 400 000.

² Dodatečná odchylka, nazývaná expanzivní úvěrová mezera, je vypočtena jako rozdíl mezi aktuální hodnotou poměru bankovních úvěrů k hrubé přidané hodnotě soukromého nefinančního sektoru a dosaženým minimem uvedeného poměru v posledních 8 čtvrtletích.

³ Detailní přístup ČNB ke stanovování sazby proticyklické kapitálové rezervy je představen v tematickém článku Hájek J., Frait J. a Plašil M. (2017): *Proticyklická kapitálová rezerva v ČR*, Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017.

⁴ Vnímané reálné náklady dluhu představují nominální klientské sazby očištěné o meziroční tempo růstu mezd.

⁵ Meziroční tempo růstu bankovních úvěrů domácnostem na bydlení a na spotřebu v březnu 2019 dosáhlo 8,0 %, respektive 6,2 %. Objem úvěrů nefinančním podnikům v březnu 2019 meziročně vzrostl o 6,2 %.

⁶ ČNB k posouzení míry nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí používá dva přístupy: makroobezřetnostní a valuační (blíže viz tematický článek o finanční stabilitě 1/2019).

cyklem dostatečně nezohledňuje jejich skutečnou výši. To by při dlouhodobém působení těchto podmínek vedlo ke značnému snížení odolnosti bankovního sektoru. Dodatečným zdrojem zranitelnosti bankovního sektoru zůstává i jedna z implikací přechodu na účetní standard IFRS 9. Ten by měl být z dlouhodobého hlediska pro finanční stabilitu přínosným. Ve srovnání s předchozím standardem IAS 39 vytváří standard IFRS 9 podmínky pro to, aby opravné položky ke krytí ztrát byly vytvářeny včas a v dostatečné míře. Výsledky makrozátěžových testů bank zveřejněných ve Zprávě o finanční stabilitě 2017/2018 však podporují názory, že IFRS 9 může mít za určitých podmínek významný efekt ve smyslu rychlého až skokového promítnutí nepříznivé situace do kapitálu. Souhrnné vyhodnocení pozice ekonomiky ve finančním cyklu a zohlednění indikátorů zranitelnosti bankovního sektoru implikuje potřebu vytvářet proticyklickou kapitálovou rezervu pro expozice umístěné v ČR a v souladu s účelem právní úpravy této rezervy vyžaduje reakci v podobě zvýšení její sazby.

5. Na základě výše uvedeného hodnocení se bankovní rada ČNB rozhodla stanovit sazbu proticyklické kapitálové rezervy na 2,00 %.⁷ S ohledem na skutečnost, že domácí ekonomika sezřejmě nachází blízko vrcholu finančního cyklu, se pravděpodobnost dalšího zvýšení sazby proticyklické kapitálové rezervy významně snížila. V případě náhlého obratu ve finančním cyklu je ČNB naopak připravena sazbu snížit či umožnit úplné rozpuštění rezervy.

Účinnost

Toto opatření nabývá účinnosti 11. června 2019.

Ing. Tomáš Nidetzký
viceguvernér
podepsáno elektronicky

prof. Dr. Ing. Jan Frait
ředitel sekce finanční stability
podepsáno elektronicky

Toto opatření obecné povahy bylo zveřejněno 11. června 2019.

⁷ Sazbu proticyklické kapitálové rezervy pro Českou republiku ve výši 2,00 % z celkového objemu rizikové expozice jsou instituce povinny používat pro účely kombinované kapitálové rezervy od 1. července 2020. V období od 1. ledna 2020 do 30. června 2020 budou na základě předchozích Opatření obecné povahy používat sazbu ve výši 1,75 %. V období od 1. července 2019 do 31. prosince 2019 budou na základě předchozích Opatření obecné povahy používat sazbu ve výši 1,50 %. Do 30. června 2019 jsou pak povinny používat pro účely výpočtu kombinované kapitálové rezervy sazbu 1,25 %.